

Οι διδάσκαλοι του Γένους και οι όσιοι του Ελληνομουσείου των Αγράφων.

Ύπό τοῦ Γέροντος Μαξίμου Ἰβηρίτου.

Εἶναι πανθομολογούμενον, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καί ἡ Ἑλληνική Παιδεία δέν δύνανται νά νοηθοῦν κεχωρισμένως. Ἡ μία προϋποθέτει καί συμπληροῖ τήν ἄλλην. Αὗται αἱ δύο ἀκατάβλητοι δυνάμεις ἐστήριξαν καί διέσωσαν τό Ἔθνος μας κατά τήν μακραιώνα ἐκείνην περίοδον τῆς δοκιμασίας του, ἀλλά συγχρόνως προδιέγραψαν καί τήν μελλοντικήν ἱστορικήν του πορεία. Μόνον ξένοι πρός τήν Ἑλληνικήν νοοτροπία καί πραγματικότητα, ἐξυπηρετοῦντες ἄλλας σκοπιμότητας καί ξένα συμφέροντα, δέν ἤμποροῦν ἢ μᾶλλον καί δέν ἐπιθυμοῦν νά κατανοήσουν τήν σημασία καί τήν ἀναγκαιότητα ὑπάρξεως καί συζεύξεως τῶν δύο τούτων παραγόντων διά τήν Πατρίδα μας, ἅτινα συνθέτουν εἰς τελευταία ἀνάλυσιν τήν Ἐθνικήν μας ὑπόστασιν καί ταυτότητα. Ἐνδεικτικόν, ἐκτός τῶν ἄλλων, εἶναι τό γεγονός, ὅτι οἱ πλεῖστοι Διδάσκαλοι τοῦ Γένους μας κατά τήν περίοδον τῆς δουλείας ἦσαν κληρικοί ἢ τιτλοῦχοι τῆς ἡμετέρας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἐν προκειμένῳ, μεγάλην πνευματικήν σφραγίδα καί Ἐθνικήν παρακαταθήκην ἀφῆκεν εἰς τά ἀπόκρημα ὄρη τῶν Αγράφων καί εἰς τήν λοιπήν

ὄρεινήν Εὐρυτανίαν ὁ Ὅσιος Εὐγένιος Γιαννούλης ὁ Αἰτωλός· ὅστις, μεταξύ τῶν ἄλλων, πρῶτος ἵδρυσε καί τήν ὀνομαστήν Σχολήν τῆς Ἱ. Μονῆς Ἁγίας Παρασκευῆς (Γούβης) τῶν Μεγάλων Βραβιανῶν Ἀγράφων [= νῦν Βραγγιανῶν Εὐρυτανίας] κατά τό πρῶτον ἥμισυ τοῦ 17ου αἰῶνος (1650), πρὸς ἀνωτέραν μόρφωσιν τῶν Ἑλληνοπαίδων. Πρόκειται διὰ τό περιώνυμον «Ἑλληνομουσεῖον τῶν Ἀγράφων», ἡ προσφορά τοῦ ὁποίου εἶναι ἀνεκτίμητος. Εἰς τήν Σχολήν ταύτην παρηκολούθησε μαθήματα καί ὁ Διδάχος τοῦ Γένους Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός (1714-1779).

Ὁ Ὅσιος Εὐγένιος [Γιαννούλης ἢ Ἰωαννούλης] ὁ Αἰτωλός (1597-1682) κατήγετο ἐκ τοῦ Μεγάλου Δένδρου Ἀποκώρου Τριχωνίας καί θεωρεῖται εἷς ἐκ τῶν πλέον ἀξιολόγων κληρικῶν καί λογιωτάτων τοῦ Γένους, τοῦ ὁποίου μεγίστη ὑπῆρξεν ἡ συμβολή εἰς τήν ἀναγέννησιν τῆς Παιδείας κατά τούς σκοτεινοὺς καί δεινοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας. Ἐπὶ τό γενικώτερον, εἰς τήν πρωτοβουλίαν αὐτοῦ ὀφείλεται ἡ ἵδρυσις τῶν περιφήμων «Σχολῶν τῶν Ἀγράφων». Ὁ ἴδιος ἀνέλαβε τήν διεύθυνσιν πολλῶν ἐξ αὐτῶν καί ἡ ὅλη δρᾶσίς του ὑπῆρξε ποικίλη καί κοινωφελής.

Εἰς τόν ῥηθέντα περιληπτικόν τίτλον «Σχολαί τῶν Ἀγράφων», ὑπήγοντο διὰ τήν ἀνωτέρω μόρφωσιν: τοῦ Καρπενησίου, τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς (Γούβης) Μεγάλων Βραβιανῶν, τοῦ Φουρνᾶ καί τοῦ Προυσοῦ, ἔνθα ἐδιδάσκοντο ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσα καί ἡ ποιητικὴ (ἦτοι, μετάφρασις καί ἐξήγησις τῶν ἔργων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γραμματείας καί τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑμνολογίας καί φιλολογίας), τὰ γραμματικά (ἦτοι, γραμματικὴ καί συντακτικόν), τὰ λατινικά, ἡ θεολογία, ἡ φιλοσοφία καί ἡ ῥητορικὴ. Διὰ δέ τὰ κοινὰ γράμματα: τοῦ Καρπενησίου, τῆς Ἁγίας Τριάδος Κτημενίων, τῆς Βράχας Κτημενίων, τοῦ Κερασχωρίου ἢ Κερασόβου Ἀγραίων, τῆς Ἱ. Μονῆς Τατάρνης Ἀγραίων, τοῦ Μεγάλου Χωρίου Καρπενησίου, τοῦ Νεοχωρίου Τυμφρηστοῦ Φθιώτιδος, τῆς Καστανέας Ἀγράφων καί τῆς Ῥενδίνης Ἀγράφων. Εἰς τὰς Σχολὰς Καρπενησίου καί Βραβιανῶν ἐδιδάσκετο ἐν μέρει καί ἡ στοιχειώδης ἰατρικὴ. Σχολεῖα βεβαίως διὰ τὰ κοινὰ γράμματα, ἐκτός τῶν ἀνωτέρω, ἐλειτούργουν ἀσφαλῶς καί εἰς ἕτερα χωρία, κατά τήν περίοδον τῆς Ὄθωμανικῆς κυριαρχίας.

Εἰς τήν χορείαν τῶν μαθητῶν τοῦ Ὀσίου Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ συγκαταλέγεται καί ὁ Μητροπολίτης Λαρίσης καί πεντάκις πατριαρχεύσας Διονύσιος Μουσελίμης (μεταξύ τῶν ἐτῶν 1671-1694). Ὁ Πατριάρχης ΚΠόλεως

Διονύσιος Δ΄ ὁ Μουσελίμης, ὁ ἐπωνυμούμενος καί Βυζάντιος διὰ τὴν καταγωγὴν του, ὑπῆρξε λόγιος καί ἰκανὸς Πατριάρχης, ἐραστής τῆς σοφίας, μανιώδης συλλέκτης βιβλίων, καί μέγας δωρητὴς τῆς Ἱ. Μονῆς Ἰβήρων.

Ὁ Ὅσιος Εὐγένιος ὁ Αἰτωλὸς ἔγραψε διάφορα θρησκευτικὰ συντάγματα καί λόγους, καθὼς καί τὸν Βίον Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως ὡς Ἁγίου. Ἐκοιμήθη δέ ὁ Ὅσιος ἐν προβεβηκυίᾳ ἡλικίᾳ τὸ 1682 εἰς τὴν παρά τὰ Βρανιανᾶ Ἱ. Μονὴν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς (Γούβης), ἔνθα καί ἐτάφη. Ἡ εἰς Ὅσιον ἀνακήρυξις αὐτοῦ ἐγένετο μέ τὴν ὑπ' ἀριθ. 346/1.7.1982 Πατριαρχικὴν Πρᾶξι-τιμωμένου ἐφεξῆς τὴν 5 Αὐγούστου ἐκάστου ἔτους.

Ὁμολογουμένως, ἅπασα ἡ περιοχὴ τῶν Ἀγράφων κατέστη τῷ καιρῷ ἐκείνῳ φυτώριον μιᾶς πλειάδος Διδασκάλων, λογίων καί συγγραφέων, οἵτινες προσέφερον τὰ φῶτα αὐτῶν εἰς τὸν ὑπόδουλον Ἑλληνισμόν. Κυριώτεροι δέ ἐξ αὐτῶν μετὰ τὸν Ὅσιον Εὐγένιον τὸν Αἰτωλὸν ἦσαν:

α) Ὁ κοινὸς τοῦ Ἁγίου Ὅρους Πνευματικὸς **Ἱερομόναχος Κύριλλος ἐκ Φουρνᾶ** τῶν Ἀγράφων, ὅστις ἐδίδαξεν ἀπὸ τοῦ 1763 μέχρι τοῦ 1769 εἰς τὴν Κοζάνην καί ἦτο «εἰδήμων τῶν λογικῶν τεχνῶν καί ἐπιστημῶν».

β) Ὁ **Ἀναστάσιος Γόρδιος (1654-1729)**, ὅστις ἐγεννήθη εἰς τὰ Μεγάλα Βρανιανὰ τῶν Ἀγράφων καί ἦτο εἷς ἐκ τῶν σπουδαιότερων Διδασκάλων τοῦ Γένους, θεωρούμενος ὡς ὁ «διασημότερος» τῶν μαθητῶν τοῦ Ὁσίου Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ, καί ὡς ὁ «σοφώτατος» καί ὀσιώτατος Μοναχὸς τῶν λογίων τῆς ἐποχῆς του. Ἀπὸ τοῦ 1662-1664 ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἐκεῖσε Σχολὴν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς (Γούβης). Πέραν τούτου μετέβη καί εἰς τὴν Πάδοβαν, ἔνθα «ἠκροάσατο τῶν ἐν Ἰταλίᾳ σοφῶν». Φέρεται ὅτι ἐδίδαξεν εἰς τὰ Τρίκαλα, Καρπενήσιον καί Αἰτωλικόν, καί ἀπὸ τοῦ 1710 μέχρι τῆς τελευτῆς του τὸ 1729 ἐδίδαξεν εἰς τὴν Σχολὴν τῆς γενετείας του. Πολλοὶ ἐκ τῶν μαθητῶν του διέπρεψαν εἰς ἄλλας Σχολὰς ὡς ἄξιοι Διδάσκαλοι. Ὁ ἴδιος, ἐκ παραλλήλου μέ τὸ ἔργον του ὡς Διδασκάλου, ὑπῆρξε καί συγγραφεὺς ἐνδιαφερόντων ἔργων, κατὰ τὸ πλεῖστον θεολογικοῦ περιεχομένου.

Αἱ πλούσιαι διὰ τὰς πληροφορίας των ἐπιστολαὶ του ὑπερβαίνουν τὰς 750. Ἀφῆκεν ἐπίσης καί ἐνδιαφέροντα ἐπιγράμματα εἰς ἀρχαίαν γλῶσσαν. Εἰς αὐτόν ὀφείλεται καί ἡ λαοφιλὴς βιογραφία τοῦ Ἁγίου Βησσαρίωνος, Μητροπολίτου Λαρίσης (1490-1541), συμπεριληφθεῖσα εἰς τὰς ἐκδόσεις τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ἁγίου (1703, 1759) ἐν Βουκουρεστίῳ καί ἐν ἔτει 1797 ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Πουλίου ἐν Βιέννῃ. Ἡ αὐτὴ Ἀκολουθία ἐξεδόθη ἐν ἔτεσι 1800

καί 1821 ἐν ΚΠόλει. Ἐν ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων ἔργων αὐτοῦ εἶναι ὁ «Βίος τοῦ ἐν μακαρία τῇ λήξει γενομένου σοφωτάτου τε καί ἱερολογιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις κύρ Εὐγενίου Ἰωαννουλίου τοῦ ἐξ Αἰτωλίας...», εἰς ἀρχαΐζουσιν γλῶσσαν. Ἔργα του τινά ἐξεδόθησαν ἐν Λειψία καί Μοσχοπόλει, ἀπό δέ τόν Σάθαν ὁ ἀνωτέρω «Βίος τοῦ Εὐγενίου...» ἐν Βενετία. Ὁ Ἀναστάσιος Γόρδιος ἐτάφη καί οὗτος εἰς τήν Ἱ. Μονήν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς (Γούβης), εἰς τόν νάρθηκα τοῦ Κεντρικοῦ Ἱ. Ναοῦ, ἐγγύς τοῦ Ὁσίου Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ· ἀπέβη δέ τό τρίτον μέλος τῆς ἠρωϊκῆς τριανδρίας: Εὐγένιος, Γόρδιος, Θεοφάνης.

Ἡ εὐωδιάζουσα τιμία κάρτα τοῦ Ἀναστασίου Γορδίου καί τά πλεῖστα θαύματα, τά ὅποια ἐπιτελεῖ ἰδία κατά τούς τελευταίους χρόνους, ἀποτελοῦν θεῖον προμήνυμα τῆς ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ ἀγιοκατατάξεως αὐτοῦ. Ἦδη, ἀπό καιροῦ ἐπιχειρεῖται ἡ συγκέντρωσις γνωστῶν καί ἀγνώστων θαυμαστῶν σημείων τῆς ἀγιότητος αὐτοῦ πρὸς δόξαν Θεοῦ.

γ) Ὁ Νικόλαος Ἀγραφιώτης, ὅστις συνέγραψεν «Ἑλλήνων ἱατρῶν, παλαιῶν τε καί μεταγενεστέρων, ἱατρικὴν ἐπιτομήν».

δ) Ὁ Δημήτριος Πολύζος [=Χατζῆ Πολύζος ἢ Χατζῆ Πολύζου ἢ Χατζῆ Πολύ-ζώη], ὀνομαστός Διδάσκαλος τοῦ Γένους καί ὁμοχώριος τοῦ Ἀναστασίου Γορδίου, μαθητεύσας εἰς τήν Σχολήν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς (Γούβης) τῶν Μεγάλων Βραβιανῶν Ἀγράφων. Ὁ λόγιος οὗτος Βραβιανίτης Διδάσκαλος ἦτο ἄριστος γνώστης εἰς τά γραμματικά καί ποιητικά. Ἐχρημάτισε δέ κατ' αὐτόν («Τό παρόν βιβλιάριον...», σελ. 3) «πλούσιος Μαθητῶν Διδάσκαλος» ἐν τῷ ἐξωτερικῷ πρῶτον καί εἶτα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας, καθὼς καί Σχολάρχης εἰς ὀνομαστάς Σχολάς τῆς ἐποχῆς του. Ἐξ ὅσων γνωρίζομεν, ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐδίδαξεν εἰς τὰς Σχολάς τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων: Τεργέστης (Ἰταλίας), Βιέννης (Αὐστρίας), Πέστης (Οὐγγαρίας) καί Βλαχομπογδανίας ἢ Μολδοβλαχίας (Ρουμανίας)· ἐν δέ τῷ ἐσωτερικῷ, εἰς τὰς Σχολάς: Ἀθωνιάδος, Ὑδρας, Τήνου καί Καρπενησίου, παραδίδων ἐκ παραλλήλου καί ἰδιωτικά μαθήματα.

ε) Ὁ Σέργιος Μακραῖος, ἐξάδελφος τοῦ ἐκ Φουρνᾶ τῶν Ἀγράφων Ἱερομονάχου Κυρίλλου, ὅστις διηύθυνεν ἐπὶ 19 ἔτη τήν ἐν ΚΠόλει Φιλοσοφικὴν Σχολήν, ἰδρυθεῖσαν τό 1711.

Μετά τήν κοίμησιν τοῦ Ὁσίου Εὐγενίου τοῦ Αἰτωλοῦ († 5 Αὐγούστου 1682), ἰδρυτοῦ τῆς περιωνύμου Σχολῆς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς (Γούβης) τῶν

Μεγάλων Βραβιανῶν Ἀγράφων, ὁ ἐκ τῆς αὐτῆς κώμης καταγόμενος ἠγαπημένος μαθητής του Ἀναστάσιος Γόρδιος συνέχισε τό διδακτικόν αὐτοῦ ἔργον μέχρι τῆς τελευτῆς του. Ἀλλά καί πλεῖστοι ἄλλοι Διδάσκαλοι τῆς Σχολῆς συνέχισαν μετ' αὐτόν τό ἔργον εἰς τήν Σχολήν ταύτην, ὅπως: ὁ Νικόλας Μαζαράκης, ὁ ἐκ Τροβάτου Σάββας ὁ ἠγιασμένος, ὁ Δαμασκηνός Ἀγγελοκα-στρίτης, ὁ ἱστοριογράφος μαθητής τοῦ Ἀναστασίου Γορδίου Θεοφάνης ἐκ Φουρνᾶ Ἀγράφων, ὁ μαθητής τοῦ Θεοφάνους Χρῦσανθος ὁ Αἰτωλός [= αὐτάδελφος τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ] καί ὁ Βραβιανίτης Διδάσκαλος τοῦ Γένους Δημήτριος Χατζῆ Πολύζου (πρβλ. Μοναχοῦ Μαξίμου Ἰβηρίτου: Ὁ Διδάσκαλος τοῦ Γένους Δημήτριος Χατζῆ Πολύζου ἐκ Μεγάλων Βραβιανῶν Ἀγράφων..., ἐκδοθέν φιλοτίμῳ δαπάνῃ τῆς Ἐνορίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Μεγάλων Βραβιανῶν Εὐρυτανίας, Ἁγιον Ὄρος Ἄθω 2019).

**[Ἐπί τῇ Ἡμερίδι εἰς τά Μεγάλα Βραβιανᾶ Εὐρυτανίας τήν 25 Ἰουλίου 2020
ν.ῆ.].**

Πηγή : <http://www.antibaro.gr/>